

קדושים תהיו

קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם: (ויקרא יט ב) – תחילת פרשת קדושים.¹

והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה': (ויקרא כ כו). – סוף הפרשה.²

והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני: (ויקרא יא מד) – סוף פרשת שמיני.³

ספרא קדושים פרשה א ד"ה וידבר ה'

"קדושים תהיו" - פרושים היו. "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם" – לומר, אם מקדישים אתם עצמכם, מעלה אני עליכם כאלו קידשתם אותי. ואם אין אתם מקדישים עצמכם מעלה אני עליכם כאלו לא קידשתם אותי. או אינו אומר אלא, אם מקדישים אתם אותי הריני מקודש ואם לאו איני מקודש? תלמוד לומר: "כי קדוש אני" - בקדושתו אני בין מקדשים אותי ובין אין מקדשים אותי.⁴

רש"י ויקרא פרק יט פסוק ב

"קדושים תהיו" - הו פרשים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה.⁵

רמב"ן ויקרא פרק יט פסוק ב

והענין כי התורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים והתירה הביאה איש באשתו ואכילת הבשר והיין. אם כן ימצא בעל התאווה מקום להיות שטוף בזימת אשתו או נשוי הרבות ולהיות בסובאי יין בזוללי בשר למו. וידבר כרצונו בכל הנבלות, שלא הוזכר איסור זה בתורה, והנה יהיה נבל ברשות התורה.⁶

ספר כלבו סימן עה

לשון קדושה הוא לשון פרישות והבדלה כמו "קדושים תהיו" – כלומר, קדש עצמך במותר לך.⁷

¹ אבל כאשר קוראים את הפרשיות מחוברות, כמו השנה, אפשר לראות בפסוק זה לא רק כותרת לפרשת קדושים אלא גם סיומת לפרשת אחרי מות כפי שנראה בהמשך.

² וכמה פסוקים קודם (ז-ח): "והתקדשתם והייתם קדשים כי אני ה' אלהיכם: ושמרתם את חקתי ועשיתם אתם אני ה' מקדשכם". שים לב להבדלים הברורים בין הקדושה של פרק יט ובין זו של פרק כ בפרשתנו.

³ פסוק זה חותם את הפרשה הדנה בבעלי החיים האסורים ומותרים לאכילה ודיני טומאה וטהרה הנובעים מכך.

⁴ מדרש ספרא (תורת כוהנים) זה הוא בתחילת הפרשה. ובסוף הפרשה (פרק ט) מחדד מדרש ספרא אחר את ההבחנה בין ה"קדושים" הראשון והשני: "כשהוא אומר "קדושים תהיו" הרי קדושת כל המצוות אמורה. ומה תלמוד לומר "והתקדשתם והייתם קדושים" - זו קדושת פרישות עבודה זרה". היינו, זה של תחילת הפרשה הוא כללי ומדבר על כל המצוות וזה של סוף הפרשה מתמקד בקדושה (פרישות) מעבודה זרה. זאת, כך נראה, בגלל הפסוק שבה מיד אחריו "ואיש או אישה כי יהיה בהם אוב או ידעוני".

⁵ המקור לפירוש זה של רש"י הוא המדרש בויקרא רבה כד ו: "אמר ר' יהודה בן פזי: מפני מה נסמכה פרשת עריות לפרשת קדושים אלא ללמדך שכל מקום שאתה מוצא בו גדר ערוה אתה מוצא קדושה". ראה מדרש זה במלואו שם. אבל הרמב"ן חולק (כדרכו ...) ומביא את הספרא הנ"ל (הוא מצטט את הספרא שבראש הפרשה, אבל נראה כוונתו גם לספרא שבסוף הפרשה שהבאנו בהערת השוליים הקודמת) כהוכחה לכך ש"קדושים תהיו" הוא רחב וכולל יותר ("קדושת כל המצוות"). נראה שהויכוח בין רש"י לרמב"ן, שמקורו במחלוקת הקדומה יותר בין מדרש ספרא למדרש ויקרא רבה, הוא האם הפסוק הפותח את פרשתנו משמש (גם) משפט מסכם לפרשת העריות שבסוף פרשת אחרי מות, או שהוא כותרת לפרשה שלנו בלבד.

⁶ הביטוי "נבל ברשות התורה" הוא, כך נראה, חידוש של הרמב"ן. ומהמעט שבדקנו מצאנו שבכל ספרות ההלכה והמחשבה, כולל ספרות השו"ת, אין מי שמשתמש בביטוי זה! רק בספרות השו"ת של ימינו: אגרות משה, ציץ אליעזר, פסקי הרבנות הראשית, הרב עובדיה יוסף שליט"א ועוד, חוזרים להשתמש בו. ראה למשל פסקי דין - ירושלים דיני ממונות א' עמוד קעט: "ונראה שיש להקיע ולזעוק מרה כנגד מנהג נפסד זה של מעבידים לשלול את זכויות עובדיהם ע"י מכתבי פיטורין כמו זה שנעשה ע"י הנתבע במקרה דנן. גם אם הדבר אינו נוגד את החוק והתקנון, הרי הוא עושק שכר שכיר ברשות החוק (על משקל "נבל ברשות התורה"), מה עוד שבמקרה זה צודקת התובעת שהפיטורין היו בניגוד לחוק". שאלה: מדוע רק במאה העשרים חזרו להשתמש בביטוי זה?

⁷ מקור הביטוי "קדש עצמך במותר לך" הוא בגמרא ביבמות כ ע"א: "איסור קדושה – שניות מדברי סופרים. ואמאי קרי ליה איסור קדושה? ... אמר רבא: קדש עצמך במותר לך". כלומר, האדם מקדש את עצמו בכך שהוא מקפיד לא רק על מצוות התורה (דאורייתא), אלא גם על מצוות חכמים (דרבנן). אלא שבגמרא שם אין אזכור לאף אחד מהפסוקים שלנו (הקשר שם הוא לפסוק "קדושים יהיו לאלהיהם" שבראשית פרשת אמור ואשר מיוחד לכהנים). רק בדרשות מאוחרות יותר כמו זו של ספר כלבו הנ"ל יש קשר לפסוקים שלנו. וכן הוא בספר אבודרהם וספר העיטור ואחרים: "והתקדשתם והייתם קדושים - קדש עצמך במותר לך". דרשות אלה והביטוי "קדש עצמך במותר לך" זכו לציטוטים רבים יותר מאלה של הביטוי "נבל ברשות התורה" של הרמב"ן. אולי משום שביטוי זה מוזכר בתלמוד ואולי משום שהוא בלשון יותר חיובית. ועדיין אנו מצפים לתשובות לשאלתנו לעיל מדוע נמנעו מלהשתמש בביטוי "נבל ברשות התורה". המאיר עינינו יבורך.

תנחומא (בובר) פרשת קדושים סימן א

אמר הקב"ה לישראל: אני מתקדש בך, שנאמר: "כי בראתו ילדיו מעשיו ידי בקרבו יקדישו שמי והקדישו את קדוש יעקב" (ישעיהו כט כג). וכן הוא אומר: "ישראל אשר בך אתפאר" (שם מט ג). ואתם מתקדשים בי, ואני מתקדש בכם. שנאמר: "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני".⁸

ויקרא רבה כד ח

רבי אבין אמר בה שתיים.

רבי אבין אמר: משל למלך שהיה לו מרתף של יין והושיב בו המלך שומרים, מהם נזירים ומהם שכורים. לעת ערב בא לתן שכרם. נתן לשכורים שני חלקים ולנזירים חלק אחד. אמרו לו: אדונינו המלך, לא כולנו שמרנו כאחד? מפני מה אתה נתן לאלו שני חלקים ולנו חלק אחד? אמר להם המלך: אלו שכורים הם ודרכם לשתות יין, אבל אתם נזירים ואין דרככם לשתות יין. לפיכך אני נתן לאלו שני חלקים ולכם חלק אחד. כך, העליונים לפי שאין יצר הרע מצוי בהם, קדושה אחת: "ובמאמר קדישין שאלתא" (דניאל ד יד). אבל התחתונים, לפי שיצר הרע מצוי בהם, הלוואי בשתי קדושות יעמדו. זהו שכתוב: "ואמרת אליהם קדושים תהיו" וכתוב: "והתקדשתם והייתם קדושים".⁹

ר' אבין אמר אחרת: משל לבני מדינה שעשו ג' עטרות למלך. מה עשה המלך? נתן בראשו אחת ושתיים בראשם של בניו. כך בכל יום ויום העליונים מכתירים להקב"ה ג' קדושות ואומרים: קדוש קדוש קדוש! מה הקב"ה עושה? נותן בראשו אחת ושתיים בראשן של ישראל. זהו שכתוב: "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם", "והתקדשתם והייתם קדושים".¹⁰

תנחומא פרשת קדושים סימן ב

"קדושים תהיו כי קדוש אני" - אמר להם הקב"ה לישראל: עד שלא בראתי עולמי היו מלאכי השרת מקלסין אותי בכם ומקדשין את שמי בכם והיו אומרים: "ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם" (דברי הימים א טז). כיון שנברא אדם הראשון אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע זהו שאנו מקלסין אותך בשמו? אמר להם: לא ... בא נח. אמרו לו: זה הוא? ... עמד אברהם ... עמד יצחק ... כיון שבא יעקב, אמרו לפניו: זה הוא? אמר להן: הן ... באותה שעה קידש הקב"ה את ישראל לשמו ... אמר הקב"ה לישראל: הואיל ונקדשתם לשמי עד שלא בראתי העולם, היו קדושים כשם שאני קדוש שנאמר: כי קדוש אני, לכך נאמר: "קדושים תהיו".¹¹

שבת שלום

מחלקי המים

⁸ מדרש תנחומא זה שבראש פרשת קדושים מחזיר אותנו למדרש ספרא שבראש הפרשה, בו פתחנו. הספרא מדגיש שם שיחד עם הציווי "קדושים תהיו כי קדוש אני", חשוב שנזכר שקדושתו של הקב"ה איננה תלויה בנו: "בקדושתו אני, בין מקדשים אותי ובין אין מקדשים אותי". בא מדרש תנחומא ואומר, במעין משקל נגד: "אתם מתקדשים בי ואני מתקדש בכם". ראה עוד ויקרא רבה בפרשתנו (והוא גם בבראשית רבה פרשת מקץ): "א"ר שמעון בן לקיש: שתי פרשיות הכתיב לנו משה בתורה ואנו למדין אותן מפרשת פרעה הרשע ... והיית רק למעלה - יכול כמוני? תלמוד לומר: "רק", לשון מיעוט, גדולתי למעלה מגדולתכם ... "קדושים תהיו" - יכול כמוני? תלמוד לומר: כי קדוש אני - קדושתו למעלה מקדושתכם".

⁹ לא רק השכר, אלא גם הקדושה האמיתית היא בשיכורים ולא בנזירים! ומילת "הלוואי" צריכה ביאור. ¹⁰ כאן נראה שהמלאכים הם מקור הקדושה ואת שלוש הקדושות שהם אומרים בכל יום, הקב"ה נוטל אחת לעצמו ושתיים מוריד לבני האדם (הנזירים מסייעים לשיכורים). אבל במדרש הבא נראה שאדרבא, כל הקילוס וכל הקדושה מקורם (ייעודם) הוא בני האדם והמלאכים שקילסו, עד שלא נברא האדם, עשו זאת באופן זמני ומושאל. ואחר שנברא האדם הקדושה באה מלמטה והמלאכים רק חוזרים אחר הקילוס של בני האדם. ראה המדרש הבא והערת השוליים שלו.

¹¹ ובהמשך מדרש תנחומא שם סימן ו: "אמר ר' פנחס הכהן בר חמא א"ר ראובן: מאי דכתיב (יחזקאל ג) ואשמע אחרי קול רעש גדול? מהו אחרי? אמר יחזקאל: משקלסתי אני וחבירי שמעתי שמלאכי השרת מקלסין אותו ואחרי ואומרים ברוך כבוד ה' ממקומו. תדע לך, שבשעה שעלה משה למרום שמע קול מלאכי השרת מקלסין כן ירד ולמד את ישראל שיהיו אומרים כן בלחישתה: ברוך שם כבודו לעולם ועד". עוד על יתרון בני ישראל על המלאכים ראה אבות דרבי נתן נוסח ב פרק מד על הפסוק: בני בכורי ישראל ומדרש תנאים לדברים פרק יד פסוק א על הפסוק: "בנים אתם לה' אלהיכם". שניהם מובאים בדברינו [בני בכורי ישראל](#) בפרשת שמות. וראה עוד מה שכתבנו בשיעורי של פסח לגבי [שירת המלאכים מול שירת בני האדם](#) "יקדמו בני תחילה".